

Leder

AV HADI STRØMMEN LILE

E-post: kj-redaktor@rpf.no

Et av våre redaksjonsmedlemmer fikk høre fra en anerkjent professor at Kritisk juss har tapt seg. Jeg vet ikke helt hva vedkommende la i det, men her er mitt generelle svar. Hvis noen mener at tidsskriftet ikke holder mål eller kan bli bedre, er det bare å komme med gode forslag. Bør vi ha mer enn én fagfelle, gjøre mer for å få inn andre artikler, ha andre inn i redaksjonen? Hva er problemet? Vi er selvsagt åpne for alle gode innspill, og tar gjerne inn artikler som omhandler hvordan vi kan bli bedre. Hvis det er noen som har kritiske meninger om noen av artiklene i tidsskriftet, er det selvsagt bare å skrive en kritikk av disse eller den artikkelen man mener er verst.

Som redaktør er det ingenting jeg ønsker mer enn at artiklene som publiseres i tidsskriftet, skal bli gjenstand for diskusjon. Selvsagt skulle vi gjerne hatt et større tilfang av artikler å velge mellom. Vi er avhengig av at folk skriver artikler som de sender inn. Vi har gjort flere grep for å gjøre det mer attraktivt å publisere artikler i tidsskriftet og få inn flere artikler: Vi sender jevnlig ut invitasjoner til potensielle forfattere vi er kommet over på nettet, Rettspolitisk forening arrangerer offentlige lanseringsseminarer der forfattere kan legge fram sine artikler og debattere dem med opponenter, og vi har styrket redaksjonen med svært kompetente medlemmer. Kritisk juss har vel, så vidt jeg vet, sjelden hatt et så høyt nivå på redaksjonsmedlemmene. Vi har fire med doktorgrad og én professor. Jeg føler derfor at det er lite som kan gjøres for å heve nivået på redaksjonen ytterligere. Og de som ikke har doktorgrad, er svært dyktige jurister med lang erfaring fra ulike institusjoner. Vi har også en delvis lønnet redaksjonssekretær. Jeg er veldig nysgjerrig på hva som menes med at vi har «tapt oss». Kom igjen, skriv ned misnøyen og send det inn!

I dette nummeret har vi en fagfelleverdert artikkel av Tarjei Bekkedal om Grunnlovens medlemskapsprinsipp ved overføring av myndighet til internasjonale organer. Det er en artikkel som blant annet stiller spørsmål ved EØS-avtalen.

Bekkedal går langt i å antyde at EØS-avtalen er problematisk i lys av Grunnloven. Det handler blant annet om betydningen av å forsvare og å forstå landets suverenitet og/eller uavhengighet i historisk lys av unionen med Sverige og tysk okkupasjon. Bekkedal er engasjert, har et morsomt språk, og det er underholdende lesing. Her er et eksempel på det:

Og om det skulle være intellektuelt mulig å dele dette språklige hårstrået i to, så kan ikke en formell ordlydstolking legitimere den kløften mellom realiteter og formaliteter som vi gjenfinder i gjeldende rett. Å legitimere en slik sondring krever substansielle argumenter.

Så kan jo leseren lure på hva dette handler om.

Leder for Spesialenheten for politisaker, Jan Egil Presthus, har skrevet en artikkel om politiets etterlevelse av kravet om å skrive rapport ved ransaking. Spesialenheten konstaterer at politiet i rekke saker ikke har overholdt kravet til rapport. Ifølge Presthus fører det til at det er «vanskelig å kontrollere om politiet ved ransaking har opptrådt innenfor lovgivningens rammer, og kan gi uro for at politiet i noen situasjoner kan misbruke en så inngripende fullmakt». En problemstilling Presthus ikke diskuterer er dette med «racial profiling», altså at noen grupper på basis av sin hudfarge eller annen gruppetilhørighet er ekstra mistenkelige. Presthus skriver at det som regel er i de tilfellene der politiet ikke finner noe å beslaglegge at de ikke skriver rapport. Politiet anser det ikke som rimelig «å belaste» personen som ble ransaket, med en såkalt negativ ransakingsrapport i politiets systemer. «Politiets vurdering oppfattes å være at den som er ransaket, da heller ikke vil være interessert i at det skrives en slik rapport», skriver Presthus. Det er vel ærlig talt heller en belastning for politiet at de må skrive rapporter fra alle de gangene de ikke finner noe. Og hvis det da i tillegg, ved nærmere ettersyn, skulle vise seg at andelen grunnløse ransakinger er signifikant større blant enkelte grupper, kan det bli en nokså pinlig affære for politiet. Presthus skriver at: «Etter Spesialenhetens vurdering er det uansett grunnlag for innvendinger til en praksis hvor negativ ransakingsrapport opprettes alt etter den enkelte politimanns skjønn.»

Rønnaug Mathiassen Retterås fra Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) skriver om diskriminering i arbeidslivet. En meningsfull jobb er helt avgjørende for de aller fleste mennesker, og det å trives på jobb er likeledes helt sentralt. Det handler om muligheter og drømmer. Vi har lover som skal forhindre diskriminering mot ulike grupper i arbeidslivet, men spørsmålet er hvordan de fungerer? Marthin Luther King skrev i 1967:

The ubiquitous discrimination in his daily life tells him that laws on paper, no matter how imposing their terms, will not guarantee that he will live in 'the masterpiece of civilization.' [...] Laws that affect the whole population – draft laws, income-tax laws – manage to work even though they may be unpopular; but laws passed for Negro's benefit are so widely unenforced that it is a mockery to call them laws.¹

Det er en hån å kalle tomme papirlover for lover. Mye tyder på at det lovverket vi i dag har for å forhindre diskriminering i arbeidslivet, ikke fungerer etter sin hensikt. Ettersom det kommer stadig flere flyktninger inn i Europa, arbeidsledigheten øker og økonomien forverres, er det mye som tyder på at diskriminering kan bli et økende problem, særlig for dem som har en såkalt ikke-vestlig bakgrunn. Et grunnleggende problem for mange som utsettes for diskriminering i arbeidslivet, er at det er svært vanskelig å bevise at det er snakk om diskriminering, særlig når det gjelder jobbsøking. Støtet må derfor settes inn på de forebyggende tiltakene – tiltak som handler om holdninger, opplæring og rettferdige rutiner ved ansettelse. Men Retterås skriver:

En bestemmelse om forebyggende arbeid må dessuten håndheves og kunne sanksjoneres for å sikre at den etterleves. Manglende mulighet for håndheving gir signaler om at aktivt arbeid likevel ikke er så viktig, og arbeidet vil da kunne oppleves som frivillig. Det er situasjonen i dag.

Hvis en lov skal fungere, må den kunne håndheves, og den bør ha tenner. Innenfor rettsosologien er studien om hushjelploven (Midlertidig lov om arbeidsvilkår for hushjelp av 3. desember 1948) blitt en klassiker. Studien viste at loven hadde liten effekt på arbeidsvilkårene for hushjelpene. En av hovedforklaringene var at hushjelploven manglet tenner og bar preg av å være et produkt av et politisk kompromiss. De som ønsket loven, fikk en lov som tilsynelatende beskyttet hushjelpers arbeidsvilkår, mens de som var imot loven, fikk en lov uten effektive håndhevsregler.²

Ifølge Retterås har LDO tatt til orde for at Regjeringen bør ta initiativ overfor partene i arbeidslivet for å etablere en selvstendig og forpliktende trepartsavtale for likestilling i arbeidslivet på nasjonalt nivå. Hun skriver også:

---

1. King Jr., M.L. (1968) *Where Do We Go from Here: Chaos or community*. Boston: Beacon Press, side 87.

2. Aubert, Vilhelm, Torstein Eckhoff og Knut Sveri (1952), *En lov i søkelyset: Sosialpsykologisk undersøkelse av den norske hushjelplov*, Oslo: Universitetsforlaget, side 180.

På bakgrunn av kunnskapen vi har fått gjennom Likestillings- og diskrimineringsombudets omfangsundersøkelse, bør den første problemstillingen som tas opp være diskriminering på grunn av graviditet og foreldrepermisjon.

Er det ikke typisk, tenker jeg: En prioritering er gjort med hensyn til omfang, men det er da neppe «omfang» ment som hyppigheten av diskriminering på det grunnlaget. Diskriminering på grunn av graviditet og foreldrepermisjon er alvorlig, men det kan ikke måle seg med de problemene som mennesker med en ikke-vestlig bakgrunn har i arbeidslivet. Retterås viser selv til Jon Rogstads og Arnfinn Midtbøens studie som konkluderer med at hvis du har et ikke-norsk navn, synker dine sjanser for å bli kalt inn til intervju med en fjerdedel. Er det virkelig slik at én av fire kvinner som blir gravid, mister jobben, eller én av fire menn som tar ut pappapermisjon? Dessuten er det vel tross alt verre å bli holdt helt utenfor arbeidslivet. En hvit, norsk kvinne som får sparken fordi hun er blitt gravid, har i det minste noe på sin CV, og hvis hun heter Ingrid, får hun mye lettere en jobb igjen enn hvis hun heter Nkatha og er svart. Hvis en mann har vært arbeidsledig i mange år, hvem bryr seg om man må droppe pappaperm? Det er tross alt viktigere å kunne få en jobb. Uten jobb drepes mine drømmer, min selvrespekt, min følelse av å være til nytte for andre, mine muligheter til å få lån, og jeg kan bare glemme å drømme om et lykkelig familieliv.

Men det er klart det er mye mer populært å snakke om kjønnslikestilling og foreldrepermisjon i Norge. Det er få som er imot det, og viktigst av alt: Det angår majoritetsbefolkningen, altså mange mennesker. Diskriminering blant ikke-vestlige minoriteter er verre og langt mer omfattende, men de er jo så få. Hvem bryr seg? Det får være mitt lille stikk til LDO. Det er ikke en kritikk av Retterås, hun skriver godt, og det er en viktig artikkel som bør leses.